

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: Győri Imre

Cím: Egy pesti utca, amelyben csak kenyeret esznek

Forrás: Pesti Hírlap

Bp

(Hely)

1922. 11. 23.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

361.1

Hely

Idő

"1922"

Személy

Helvész

Egy pesti utca, amelyben csak kenyeret esznek.

Mit beszélnek a Grassalkovich-utca lakói? — Danse macabre. — Kik nem kapnak kenyérjegyet? — Dűledzik a régi Színház.

A Grassalkovichok első őse, aki mint pozsonyi ügyvéd kezdte pályafutását, sóval hintette tele a gödöllői országot, hogy szívesen kísérhesse kastélyába felséges urnóját, Mária Teréziát, akinek nem minden hivalkodás nélkül mutatta meg nábob kincsei mellett azt a három cserépedényt is, amelyben néhai nagyapja még ételt szokott hordani. Szeszélyes iatéka a sorsnak, hogy a később szinte krózsai arányokban megnövekedett Grassalkovich-vagyon urairól elnevezett kis utca, közvetlenül a keleti pályaudvar mögött, a legsötétebb, legfájdalmasabb, legvéresebb pontja ennek a városnak. Már külső látszatra is olyan, mint egy berongós hangulatu antik fejléc, amely Dosztojevski legkomorább elbeszélése fölé készült. Alacsony, felismerhetetlen színű házak, amelyeknek viharvert falairól rég lehántotta a fél évszázados patinát az idő vasfoga, tetejük valahogyan földalatti sodródott, kéményeiket ledöntötték a nyargalászó szelek és most csupaszon, letaroltan gubbasztanak a külváros délutáni csöndjében.

Végigtekintünk a hosszú házson. Két-három lépésnyire egymástól dűledző kapuk és pinceajtók. Az ablaküreges színes rongyokkal betömve. Mintha a földszinti és emeleti ablakok beláthatatlan során egy festő oldalra billent palettája buzódnék végig, amelyen zavarosan összefolynak a színek. A legkülönbözőbb árnyalatú piros rongyok, fakó zöldbe kopott szalmazsákhuzatok, sárga és lila bársonycafrangok dacolnak itt az esővel és széllel. Régi jó idők emlékei, amelyek szinte fenhéjazva hivalkodnak színeik ép-ségben maradt rikító intenzitásával. S mögöttük, az utcai falakon beül, egy sereg céltalan élet. A nyomor örökös éjszakája a Grassalkovich-utca.

Kopogtatunk a 15. szám alatti ház egyik pinceajtóján, amely néhány pillanat múlva feltárul előttünk és az átláthatatlan sötétségből egy félénk nő hang invitál bennünket. Lebotozunk a lépcsőkön és körülnézünk a hetvenéves Sárközi István földalatti odájában. Az élet legmélye tárul elének. Két rozszant, dűledző, ágyféle butordarabot látunk. Ami butor-

rencs ezenkívül a pincében van, annak nem lehet nevet adni.

— A házigazda — magyarázza a házmesterné — nincs itthon. Asztmája van. Egész éjjel fűladozik, alig várja, hogy reggel kimehessen a levegőre. A felesége, szegény, munkába ment valahová, mert az ura, aki éjjeliőr volt a Garay-téren, betegsége miatt nem tud szolgálatot teljesíteni. Amíg munkaképes volt, 1000 koronát kapott egy hétre. Ez legalább elég volt a héttagú családnak két napra való kenyérre.

— A legkisebb gyerek négy éves. — szólal meg az előbbi nő hang — én gondozom szívességből. Atjárak ide a szomszédok. Szegény Sárközi né nagyon el van keseredve. Egy más után négyeszer akasztotta fel magát arra a szög-re ott az ajtó mellett. A múltkor én vágtam le a kötélről.

— Egyszer meg morfiumot ivott! — szól a házmesterné. — Szív-bajos, meg nagyon busa a gyerekei miatt is. A kilenc éves fia sokszor hetekig se jár haza. Kimegy a pályaudvarra, elrejtőzik egy vonaton és elutazik. Mi a csudát is csináljon itthon? Hát még a legidősebb. — teszi hozzá elgondolkodva. Aztán szinte megijedve szavai esetleges következményeitől, hirtelen elhallgat.

Néhány házzal odébb, lebotozunk Bodai Géza pincelakásába. Nyomorult kis nedves zug. Tizenhárom laknak benne. Négy felnőtt és kilenc gyerek. Hosszu hónapokon át nem esznek egyebet kenyérrel.

— Nem kapunk hatósági jegyet! — siránkozik egy felszeg, tőpörödött kis asszony, Bodai Gézáné. Aztán nagyon komolyan és a törvény iránti mély tisztelettel a hangjában, hozzáteszi: azt mondják, nincs rá jogosultságunk. Négy száz korona kell naponta, hogy mindenkire jusson három-négy szelet kenyér. Honnan vegyünk ennyi pénzt? Hiszen a legkisebb gyereket nem tudjuk óvodába se küldeni, mert nincs cipője.

Hanola Pálné is ugyanabban a házban lakik.

Ugyancsak egy pincetüregben. Négy leány szolgál, de azért maradt négy gyerek otthoni gondozásra is. — Vizen és kenyéren élünk, — szól siránkozó hangon. — Boldogok vagyunk, ha egy kis hagymát is tudunk szerezni. Így állunk, ahogy az urak látnak bennünket. Ennek a gyereknek — mutat rá egy hozzásimuló hét-nyolc éves kislánykára — már egyáltalán nincs mit felvennie. Maholnap az utcára sem mehet.

Romancsik Károlyné, aki végighallgatja Hanoláné panaszát, egyre csak a fejét csóválja.

— Az uram cserepes. — szólal meg hirtelen — már kétszer leesett a háztetőről. Nyomorék lett. Szerencse, hogy legalább napközben a Damjanich-utcában gondiát viseli a gyerekeknek a svéd hercegnő.

Mintha egy pillanatra fehér csipkefüggöny ereszkednék a földalatti odu ablakára és az utcáról ragyogó napsugár áradna a dohos, sötét pinceboltzat alá. Két szemorú asszony lázasan, meghatott szavakkal beszél a svéd hercegnő jó szívéről. Aztán egyszer csak felvetődik egy másik jótévő neve is. A szomszéd fűszeres: Szép Ferencé. Erről az emberről úgy beszélnek a Grassalkovich-utcában, mint egy csodatevőről. Mindenkinél korlátlanul hitelez. Aki nem tud házbért fizetni, Szép Ferencétől kéri kölcsön a pénzt. Elgondolni is lehetetlen, hogy mi lenne a Grassalkovich-utca lakóiból Szép Ferenc nélkül?

Meglátogatjuk a fűszerest. Hatvanöt-hatvanhat éves öreg ember. A feleségével és a joghallgató fiával látja el az üzletet.

— Ez a nyomorúság itt, uraim — beszél — már maga az éhínség. Amit csak lehet, megteszek értük. En mindenkinek azt adok, amit kér. Visszadaj, nem adja, ezen nem lehet sokat gondolkodni s ha kenyér vagy liszt kell valakinek és az én boltomban van, akkor muszáj adni. Ez az egész utca a nyomor tanyája. Senkinek sincs ruhája, cipője, fája, kenyere, senki se tudja mi lesz vele holnap? Jöjjenek át velem az urak a huszonháromba. Ott olyat látnak, amiről csak regényekben olvashattak.

A fűszeres már fogja is a kalapját és kalauzol bennünket. Amerre elhalad, meleg üdvözlő szavak rebbennek utána. A ház, amelybe vezet bennünket, dűledző rom. Két helyen is beszakadt a teteje. Míközben a kapu boltzata alatt a kőbuckákon és földmelyedéseken átvergődünk. Szép Ferenc elkesere-

detten beszél: — És ezeknek az embereknek, legalább jórészüknél, nincs hatósági kenyérre jogosultságuk és a gyerekeiket hazaküldik az iskolából, ha nem tudnak rajztömböt vagy írkát venni. Pedig cipőjük sincs szegényeknek és egy falat kenyér sincs a háznál. Figyeljék meg, hányan járnak közöttük most, november derekán is meztlenül. Itt lakik a szomszédban egy Filipot Irén nevű lány. Egyedül él a gyerekeivel. Az Isten tudja miből? Ennek sincs lisztjegy. Itt nem segít semmiféle összeírás, meg gyorssegély, meg adminisztrációs jótékonyosság, tessék idehozni néhány szekérrel kenyeret, cipőt meg ruhát, végig menni az utca hosszán és minden lakásban lerakni, amire szükség van. Ide néznek az urak, amit majd most mutatok.

Szép Ferenc megkopogtat egy ajtószerep deszkalapát a kapu alatt. A deszka széle félrebillen és egy pokoli sötétségű lyuk tárul elénk.

— Jöjjön csak elő, Dobráderné — szól a fűszeres.

Dobráderné megjelenik a nyílásban. Meglepően szép fiatal asszony. Sápadt arcáról és a testén levő rongyokról lesir a nyomorúság. A karján egy kis gyerek.

— Gyújtsa meg a lámpát! — szól hozzá a fűszeres.

Dobráder Péterné meggyújt egy petróleumlámpát, amely gyenge, fénytelen sárga világosságot áraszt az embermagasságu, ablak nélküli oduban. Ehbe a kapualatti, két-három lépés széles és ugyanolyan hosszú üregbe sohasem jut be a nap fénye. Itt nappal is éjszaka van. Az ágyon egy másik gyermek is fekszik. Őt hat éves, vértelen arcú kis szőke leány. Bozontos haja az arcába omlik. Kíváncsi tekintettel básméskodik reánk.

— Öten lakunk ittl — beszél Dobráderné. — Én, a két gyerek, az anyósom és a beteg uram. Néha síkálni járok, abból élünk. Kenyeret eszünk, ha van, semmi mást. — Mintha ezekre a bámulatos közönnnyel kiejtett szavakra megmozdulnának a sötét falak és még összéb szorúlnának Dobráder Péterné körül, akinek törékeny alakja csaknem össze-mállik az üreg homályával.

Borzongva fordítunk hátat és rezzük, hogy ez

már a *danse macabre*, amelynek pokoli iramát azonnal meg kell állítani, gyors, perctyi halasztást nem tűrő segítségével.

A fűszeres lekasztja a lámpát a falról és felszólít bennünket, hogy kövessük az emeletre. Karfánélkül, nyomorúságos földfokokból álló, letaposott, szelű lépcsőn botorkálunk fölfelé. Délután 3 óra van. Odakünn ragyogva süt a nap; itt benn, a szomszédházban, koromsötétség ölel körül bennünket. Lakásról-lakásra járunk. Mindenütt ugyanaz a vigasztalan, megrázó látvány.

— A Grassalkovich-utcában — világosít fel bennünket az öreg fűszeres — nincs különbség nyomorúság és nyomorúság között. És a legnagyobb baj, hogy az a sok-sok gyerek, akinek legnagyobb része szülői felügyelet nélkül ödög éveken át, mind elzúllik.

A kapuban egy kis meztelűs leány básméskodik reánk. Mikor elhaladunk mellette, félénken meg-szólal:

— Igaz, hogy a bácsik karácsonyra küldenek a jó gyerekeknek kis karácsonyfákat, tehát cipőcskéket, csillagokat, cukrot, lovacskákat meg kis gyertyákat?

Csillogó szemmel mondja ezt, miközben társan topog meztelen lábaival a kövezeten.

Minden szó, amit ebben az utcában hallottunk megannyi komor adat a legsötétebb nyomor könyvi számára. Itt, ebben az utcában születik meg az öt hat esztendő gyermek lelkében a züllési ösztön, ebből az utcából indul el szennyes útjára a bűn és ebben az utcában élnek szomorú, bánkódó és ell-

talán életű anyák lelkében a legnagyobb emberi fájdalmak.

A kapu mellett egy csenevész kis fiucska áll. Neki támaszkodik a falnak. A szájában cigarettafüstölög. A két kezét nadrágzsebébe mélyeszti. Közömbösen néz ránk. A kileuc éves Sárközi fiú — magyarázza a fűszeres. A gyerek nem törődik velünk. Apró kis tüzes szemei valahol a messzeségben kalandoznak, ahonnan éles vonat füttyöt sodor erre az őszi szél. A gyerek felnezel és utánaszáll a lelkével a füttynek. Azután elgondolkozva elindul az utca során végig, szorosan a házak fala mellett sompolygva, a keleti pályaudvar felé.

Egy nyitott pinceablakban egy hét-nyolc éves leányka csecsemőt ringat a karján: „Csicsijja, csicsijja!” — éneklí vékony cernahangon. Nagyon tesszik neki ez a szerep. Talán el se tudja képzelni, hogy másként is lehetne. Délután 4 óra. A Grassalkovich-utca szemérmesen fürdik a lehanyatló téli nap aranyugaraiban ...

Győri Imre.